

Πολιτισμός και τεχνολογία

Ο τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός και η τεχνολογία συνδέονται είναι ένα συνηθισμένο θέμα όχι μόνο στις εκθέσεις ιδεών στα σχολεία μας, αλλά και σε καθημερινές συζητήσεις ειδικών και μη. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν και σε ποια έκταση ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις και συγκεκριμένα αν η ανάπτυξη της τεχνολογίας απειλεί την επιθυμητή εξέλιξη και ανάπτυξη του πολιτισμού.

Ένα μεγάλο μέρος της εξέτασης και του συμπεράσματος εξαρτάται από τους ορισμούς που υιοθετούνται. Ας δεχτούμε ότι ο πολιτισμός ορίζεται ως το σύνολο των ιδεών, ενεργειών και επιτευγμάτων που μια κοινωνία έχει αναπτύξει και επιτύχει με σκοπό την ευημερία των μελών της. Η ανάπτυξη της ιατρικής και των φαρμάκων, η σύνθεση και δημοσίευση ενός ποιήματος, μια έκθεση ζωγραφικής, μια καλή συνταγή μαγειρικής και η παραγωγή ενός νέου κρασιού είναι παραδείγματα στοιχείων του πολιτισμού.

Ας δεχτούμε ακόμη ότι η τεχνολογία ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Το μαχαίρι, με το οποίο κόβουμε το ψωμί, το τηλέφωνο, με το οποίο επικοινωνούμε εξ αποστάσεως, το ηλεκτρικό φως, με το οποίο φωτίζουμε το θέατρο, το πιεστήριο, με το οποίο τυπώνουμε τα βιβλία, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, με τον οποίο κάνουμε αριθμητικές πράξεις και το όπλο, με το οποίο σκοτώνουμε, είναι παραδείγματα των στοιχείων της τεχνολογίας.

Εάν αυτοί οι ορισμοί είναι σωστοί, είναι φανερό ότι η τεχνολογία είναι μέρος του πολιτισμού μιας κοινωνίας και υπό μίαν έννοια ορίζει και το βαθμό ανάπτυξής του. Παλαιότερα οι άνθρωποι επικοινωνούσαν με σύννεφα καπνού, με περιστέρια ή με τη λάμψη της ασπίδας. Σήμερα επικοινωνούν με ταχυδρομείο, με φαξ, με σταθερό και κινητό τηλέφωνο, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και φυσικά μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους παλιούς τρόπους, αν θέλουν. Αυτό θεωρείται και είναι, πιστεύω, ανάπτυξη. Φαίνεται λοιπόν πώς είναι αντιφατικό να υποστηρίζει κανείς ότι η τεχνολογία είναι ανταγωνιστική του πολιτισμού ενώ αποτελεί μέρος αυτού.

Ωστόσο υπάρχει κάποια βάση στο επιχείρημα αυτό. Πολλοί φοβούνται ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει διαστάσεις και μορφές που απειλούν τον πολιτισμό. Το προφανές παράδειγμα είναι αυτό των πυρηνικών όπλων, που μπορούν να καταστρέψουν και την ανθρωπότητα και τον πολιτισμό της. Βέβαια τα τεχνολογικά μέσα ήταν πάντοτε στη διάθεση όσων ήθελαν να τα χρησιμοποιήσουν για το κακό. Με το μαχαίρι μπορείς να κόψεις ψωμί, μπορείς όμως να κόψεις και τον λαιμό κάποιου ανθρώπου. Υπάρχει βέβαια διαφορά: με το μαχαίρι δεν μπορείς να σκοτώσεις πολλούς, ενώ με τη σύγχρονη τεχνολογία μπορείς να καταστρέψεις τα πάντα. Αυτή, επομένως, η τρομακτική δυνατότητα είναι εκείνη που δημιουργεί τα ερωτηματικά για το μέλλον της ανθρωπότητας και του πολιτισμού.

Νομίζω ότι είναι λάθος η εύλογη αυτή ανησυχία να διατυπώνεται ως κριτική και επιχείρημα κατά της τεχνολογίας. Είναι λάθος για έναν απλούστατο λόγο: η τεχνολογία δεν έχει βούληση. Η τεχνολογία ανακαλύπτεται και χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους' αυτοί έχουν βούληση και συνεπώς ευθύνη για το τι παράγουν και πώς το χρησιμοποιούν. Αν κάτι

πρέπει να μας φοβίζει, αυτό είναι η φύση και η βούληση των ανθρώπων. Πρέπει ταυτόχρονα να θυμόμαστε ότι τίποτε στον κόσμο δεν εξασφαλίζει την επιβίωση του ανθρώπινου είδους. Η επιβίωση και η ευημερία μας είναι αποκλειστικά και μόνο δική μας υπόθεση.

Θεόδωρος Π. Λιανός, «Πολιτισμός και τεχνολογία» εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ 18/06/2000

Β. Δραστηριότητες

A1. Ποιο ζήτημα απασχολεί τον αρθρογράφο στην πρώτη παράγραφο του κειμένου και ποια απάντηση δίνει στο πρόβλημα αυτό στην τέταρτη, πέμπτη και έκτη παράγραφο; (70 περίπου λέξεις)

A2. «Ένα μεγάλο μέρος...στοιχείων του πολιτισμού». Να εντοπίσετε δύο τρόπους ανάπτυξης που αξιοποιούνται στην παράγραφο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

A3. Ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί συχνά στο κείμενο παραδείγματα. Τι επιδιώκει με αυτή την επιλογή;

A4. Σε ένα άρθρο 200-250 λέξεων να παρουσιάσετε τρόπους/προτάσεις ώστε η τεχνολογική εξέλιξη να συμβάλλει στην ευημερία της ανθρωπότητας. Το κείμενό σας θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας.